

1997-12-08

231-11090-97
66-204

Enligt sändlista

Bildande av naturreservatet Mollungen (etapp 2) i Herrljunga kommun

Administrativa uppgifter

Reservatets benämning: Naturreservatet Mollungen (etapp 2)

Kommun: Herrljunga

Socken: Od

Läge: 18 km SSO Herrljunga, vid väg 810 mellan Torp-åkra, Molla och Sibbared.

Gräns: Se beslutskarta, bilaga 2, gränsen markerad som en kraftigt punkstreckad linje

Fastigheter och ägare: Mollungen 1:2-4, 2:1 (avser både etapp 1 och 2)
Göran Thordson

Areal: 122 ha, (med etapp 1 (40 ha, lst beslut 1991-12-16) är den skyddade arealen totalt 162 ha).

Naturtyper:	<u>Etapp 1</u>	<u>Etapp 2</u>
Barrskog/hygge	9 ha	13 ha
Ekdominerad lövskog	1 ha	20 ha
Bokskog	19 ha	16 ha
Annan lövskog	7,5 ha	59 ha
Gräsbärande mark/åker	1 ha	12 ha
Tomtmark	0,5	2 ha
Mosse	2 ha	

Naturvårdsförvaltare. Länsstyrelsen

Beslut

Med stöd av 7 § naturvårdslagen (NVL) förklarar Länsstyrelsen det på bifogade karta (bilaga 2) avgränsade området för naturreservat. Naturreservatets namn skall vara Naturreservatet Mollungen, etapp 2.

Området bör av skäl som nedan nämns särskilt skyddas på grund av sin betydelse för kännedomen om landets natur.

Ändamålet med reservatet skall vara att bevara områdets naturvärden och kulturhistoriska värden, att göra området tillgängligt för friluftsliv och att hålla de vårdkrävande miljöerna i hävd.

Länsstyrelsen fastställer bifogade skötselplan (bilaga 5). Fastställelsen omfattar inte den ekonomiska utredningen. Skötselplanens övergripande målsättningar och riktlinjer gäller utan begränsning i tiden.

Föreskrifter för allmänheten

För att trygga ändamålet med naturreservatet förordnar Länsstyrelsen med stöd av 8-10 §§ naturvårdslagen och 9-10 §§ naturvårdsförordningen att nedan angivna föreskrifter och bestämmelser om naturvårdsförvaltningen skall gälla.

A. Föreskrifter med stöd av 8 § naturvårdslagen angående inskränkningar i markägares och annan sakägares rätt att nyttja fastighet inom naturreservatet

Förutom föreskrifter och förbud enligt andra författningar är det förbjudet att:

1. uppföra helt ny byggnad;
2. anlägga ny väg;
3. uppföra mast, antenn eller liknande anordning;
4. bedriva täkt av berg, sten, grus, sand, lera, torv eller matjord;
5. spränga, schakta, muddra, utfylla eller tippa;
6. dra fram mark- eller luftledning;
7. anordna upplag annat än tillfälligt för områdets skötsel;
8. skogsodla åker, betesmark eller slätteräng;
9. ta bort stengärdesgård eller odlingsröse;
10. gödsla;
11. tillföra kemiskt bekämpningsmedel;
12. slutavverka, gallra eller röja;
13. ta bort dött träd eller vindfälle annat än för att bibehålla framkomligheten på befintliga vägar;

Vidare är det förbjudet att utan Länsstyrelsens tillstånd

14. tillföra kalk;
15. anlägga parkeringsplats, spång, bro eller brygga;

16. dika eller dikesrensa;
17. jaga annat än älg, rådjur, hare, räv, mink och grävling.

Utan hinder av föreskrifterna A3, A5, A6, A 10-16 får normala skötselåtgärder inom befintlig tomtmark utföras. Brukning av åkermark vid Haga (skötselområde 23) får utföras utan hinder av föreskrift A10 och underhåll av befintliga luftkablar får ske utan hinder av A6. Vidare får åtgärder som anges i bifogade (bilaga 7), fastställda skötselplan utföras utan hinder av föreskrifterna A 12, A 13, A 15 och A 16.

B. Föreskrifter med stöd av 9 § naturvårdslagen om skyldighet att tåla visst intrång

Markägare och innehavare av särskild rätt till mark inom reservatet förpliktigas tåla att följande anordningar utförs och åtgärder vidtas för att tillgodose ändamålet med naturreservatet, nämligen:

1. utmärkning och upplysning om reservatet i enlighet med bifogade skötselplan;
2. uppförande och underhåll av anläggningar och anordningar för allmänhetens friluftsliv, såsom informationstavlor, parkeringar, stigar mm enligt bifogade skötselplan;
3. skötsel av skog, hagmark, slätteräng och åkermark i enlighet med bifogade skötselplan.

C. Föreskrifter enligt 10 § naturvårdslagen om vad allmänheten har att i-akta inom reservatet.

Utöver föreskrifter och förbud enligt andra författningar är det förbjudet att

1. framföra motordrivet fordon;
2. rida;
3. medföra okopplad hund;
4. göra upp eld;
5. tälta;
6. anordna motortävling, skyttetävling eller orienteringstävling;
7. plocka, insamla eller gräva upp växter.

Förbuden C 1-3 gäller ej i fråga om den allmänna vägen 810 som passerar genom området mot Molla.

D. Föreskrifter enligt 9 § naturvårdsförordningen om vård och förvaltning

1. Syftet med vården och förvaltningen är:

- att tillse och värna om områdets naturmiljöer, främst bokskogar och övriga lövskogar, så att deras höga naturvärden kan bestå.
 - att trygga hävden av värdefull odlingsmark och kulturhistoriskt intressanta miljöer.
 - att i den mån det går att förena med bevarandet av natur- och kulturvärden göra området tillgängligt för friluftsliv. Särskild vikt skall läggas vid områdets pedagogiska värden.
2. Naturvårdsförvaltare skall vara Länsstyrelsen.
 3. Naturreservatet skall förvaltas och skötas i enlighet med av Länsstyrelsen fastställd skötselplan. Åtgärder enligt skötselplanen sker i naturvårdsförvaltarens regi. Skötselplanens övergripande målsättningar och riktlinjer gäller utan begränsning i tiden. I övrigt bör en översyn och eventuell revidering av planen ske med ca 10 års mellanrum.
 4. Naturreservatet skall genom naturvårdsförvaltarens försorg utmärkas enligt svensk standard (SIS 02 15 22) och Naturvårdsverkets anvisningar.

I särskilda fall kan Länsstyrelsen med stöd av 12 § naturvårdslagen medge undantag från meddelade föreskrifter.

Enligt 37 och 38 §§ naturvårdslagen gäller bland annat att den som uppsåtligt eller av oaktsamhet bryter mot föreskrift som meddelats enligt 8 och 10 §§ naturvårdslagen kan dömas till böter eller fängelse i högst sex månader och förpliktigas ersätta kostnad som föranleds av gärningen.

Har någon vidtagit åtgärd i strid mot meddelad föreskrift, kan Länsstyrelsen enligt 39 § naturvårdslagen vid vite förelägga honom om att rätta vad olovligen skett. Länsstyrelsen har vidare möjlighet att hos kronofogdemyndigheten få handräckning för att åstadkomma rättelse.

Planering

Området är av riksintresse för naturvärden då det är ett framstående exempel på lövskogsekosystem med förhållandevis orörd lövskog och med värdefulla biotoper för flora och fauna.

I länets naturvårdsplan redovisas Mollungen som ett objekt med högt naturvärde och pekas ut som ett av de objekt som bör säkerställas enligt naturvårdslagen. Därefter har fortlöpande kontakter och diskussioner förts med markägarna om möjligheterna att bevara områdets naturkvaliteter.

Under 1980-talet kom Mollungen allt mer att framstå som ett av länets värdefullaste lövskogsobjekt, bl a i den länstäckande lövskogsinventering som genomfördes under åren 1982-90.

I samråd med markägarna och med stöd av Naturvårdsverket genomfördes under 1986-87 en detaljerad naturinventering av området med förslag till skötselåtgärder

mm. Hela det planerade naturreservatet har under större delen av perioden 29 juni 1988 till 15 februari 1995 omfattats av interimistiska förbud . Under denna period har också arbete med skogsvärdering och ersättningsfrågor pågått.

Ärendets beredning

Genom Länsstyrelsens beslut den 16 december 1991 avsattes ett ca 40 ha stort område som naturreservat i en första etapp. Avtal om intrångsersättning för denna del träffades i juni 1992. Området besöktes av Länsstyrelsens beredningsgrupp för miljövårdsfrågor den 25 maj 1992.

Ettapp 2 som omfattar ca 122 ha har varit föremål för värderingar och förhandlingar som resulterat i avtal om intrångsersättning i september 1996.

Återkommande diskussioner och samråd har skett med bl a markägaren och skogsvårdsstyrelsen beträffande områdets skötsel och den 14 maj 1997 genomfördes en skötselrådsexkursion med forskare och representanter för olika myndigheter.

Området är av regeringen föreslaget att ingå i EU:s nätverk av skyddade områden, Natura 2 000. Se direktiv 92/43/EEG.

Förslag till beslut om denna etapp har remitterats till bl a Herrljunga kommun och Naturvårdsverket som tillstyrker förslaget. Yttranden har även inkommit från Trelia, Herrljunga Naturskyddsförening, Södra Älvsborgs Ornitologiska förening, Älvsborgs länsmuseum och Vägverket som i allt väsentligt tillstyrker reservatsbildningen.

Beskrivning av området

Mollungen är ett gammalt frälsehemman och en av de större gårdarna i denna del av Gäsene härad. Gården och dess närmaste omgivningar har blivit kända för de stora bestånden av bok, bland de största i Älvsborgs län. Förutom nära gårdsbebyggelsen finns bokbestånd i sluttningen ner mot sjön Sandsken. Här finns också stora områden med blandad ädellövskog. Nere vid Sandsken möter ett omväxlande landskap med hagmarker och små ängar.

Boken är sannolikt naturlig i området och visar god förmåga till föryngring. Bokskogarna i dessa trakter var förr betydligt större och omfattade på medeltiden huvuddelen av Borgstena, Od och Molla socknar. De vackraste bokbestånden med lång kontinuitet finns väster om torpet Jättabacken. Dessa är sedan den 16 december 1991 skyddade som naturreservat (Mollungen etapp 1). Många träd på Mollungen är mycket grova. Rikligt med lunglav finns på några av dem. Många typiska epifyter på bok saknas men artantalet är ändå mycket stort. Totalt är 147 olika lavar och 27 olika mossor noterade växande epifytiskt i området. Av dessa har 67 arter lavar och 25 arter mossor konstaterats på bok.

Förutom bokskogar finns på Mollungen stora arealer av blandlövskogar. Hela sluttningen ner mot sjön Sandsken domineras av varierade lövskogar och rester av kulturlandskap. En utbredd biotop i området är en typ av blandskog med stort ek-

inslag och med hassel i buskskiktet. Rikare, lundartad flora förekommer här på vissa platser. Arter som skogsbingel, trolldruva, underviol, vätteros, desmeknopp, lundstjärnblomma och dvärghäxört ingår i denna vegetation. I de lägre delarna av sluttningen övergår ek-hasselskogen i en klubbalskog på mark med rörligt grundvatten och med ett tätt buskskikt av hassel.

Gynnsamt för variationen i miljön är det flertal bäckar som rinner genom området. Även en del källdråg i nordsluttningen ner mot Sandsken är av betydelse både för kryptogamfloran och för kärlväxtfloran. Nordsluttningen ner mot Mollunga mosse och Sandsken är topografiskt gynnsam för kryptogamfloran.

Den lövskogsberoende fågelfaunan är väl företrädd i området och innehåller arter som mindre hackspett, stenknäck, mindre flugsnappare, skogsduva och stjärtmes.

Markerna på Mollungen är livligt besökta av allmänheten, speciellt under vårblomningen med vitsippa, blåsippa, svalört och vårlök i täta mattor. Även under svampsäsongen är området välbesökt.

Göteborgs universitet och Naturhistoriska museet har bedrivit forskning i området, bl.a. om svampfloran och molluskfaunan i bokskogarna.

Grund för beslut

Området har stor allmänekologisk betydelse genom den stora variationen av biotoper och ovanligt stora förekomst av sammanhängande lövskogar med mycket lång kontinuitet. Trädens ålder varierar mellan 120 och 320 år.

Området är botaniskt intressant med förekomst av skyddsvärda och hotade kryptogamer som t ex lavarna *Arthothelium ruanum*, *Calicium adpersum*, *Lecidea epzanthoidiza*, *Phlyctis agelaea*, *Strangospora moriformis*, *Catinaria laureri*. En rik och exklusiv insektsfauna med flera skyddsvärda och hotade arter liksom förekomst av flera lövnaturskogsberoende fågelarter gör området zoologiskt intressant.

Området har genom sin storlek och relativa orördhet stor betydelse för den vetenskapliga naturvården och är också av stor betydelse för friluftslivet som ett populärt utflyktsmål under vår och höst.

Genom föreliggande beslut utökas den skyddade arealen från ca 40 ha till totalt ca 162 ha.

Områdets behov av skydd

Mollungen är ett stort lövskogsområde med relativt orörda bokskogar, ekskogar, askogar, blandlövskogar och hagmarker. Vissa av skogarna har lång kontinuitet och sena successionsstadier väl företrädda. I området finns värdefulla biotoper för lövskogsgynnad flora och fauna, tilltalande landskapsbild och strövvänliga miljöer.

En förutsättning för att naturvärdena i områdets lövskogsmiljöer skall bestå och utvecklas är att de skyddas mot olika former av skogsbruk eller annan exploatering och i huvudsak tillåts utvecklas fritt. Genom att låta vissa mindre delvis avverkade barrskogsområden ingå finns möjlighet att på sikt skapa ett större sammanhängande naturskogsområde med goda möjligheter för hotade och sällsynta lövskogsarter att fortleva i livskraftiga bestånd.

Förutsättningar för att områdets naturvärden skall bestå är att lövskogsmiljöerna lämnas för fri utveckling eller i vissa fall sköts med naturvårdsinriktning och att odlingsmiljöerna bevaras och vårdas. Värden kan påverkas negativt av bl a skogsbruk, vägåtgärder, ledningsdragning, markavvattning och bebyggelse. Odlingsmarkerna påverkas negativt av bl a igenväxning och gödsling.

Länsstyrelsens bedömning

Området har genom sin storlek och stora förekomst av bok- och lövträdsbestånd stor betydelse för den vetenskapliga naturvården och för det rörliga friluftslivet.

Området är ekologiskt intressant som exempel på ett lövskogsekosystem. Inslaget av kärr, hagmarker och sjöar bidrar till den biologiska variationen i landskapet.

I reservatet finns även ett flertal spår och lämningar av äldre brukning och bebyggelse vilket gör att området också är kulturhistoriskt intressant.

Enligt länsstyrelsens bedömning är de höga naturvärdena på Stora Mollungen av sådan karaktär att området är av stort intresse för naturvården i länet. Länsstyrelsen gör bedömningen att områdets naturvärden bäst kan ges ett långsiktigt skydd och utveckling genom bevarande som naturreservat. Härigenom tillgodoses naturresurslagens bestämmelser om en från ekologisk, social och samhällsekonomisk synpunkt god hushållning med mark och vatten.

För att förstärka och vidmakthålla naturvärden knutna till lövskogsmiljöer omfattar reservatet även en del barrskog och kalhyggen som skall omföras till lövskog för att därigenom möjliggöra spridning av svampar, växt- och djurarter som är knutna till lövskog.

Med avvägning mellan berörda allmänna och enskilda intressen anser Länsstyrelsen att naturreservatet bör utökas med den avgränsning och de bestämmelser som angivits ovan.

Detta beslut kan överklagas hos regeringen, Miljödepartementet, se bilaga 3 (formulär F8).

Beslut i ärendet har fattats av Länsstyrelsens styrelse. I styrelsens beslut har deltagit landshövdingen samt ledamöterna Kjell Andersson, Anne Sophie Aronsson, Lars Björkman, Sven-Ingvar Eriksson, Ulrik Hammar, Lars-Olof Johansson, Solveig Nettelbo, Johnny Nilsson, Elizabeth Nyström, Leif Olsson, Leila Pekkala, Ingrid Pettersson samt ersättarna Birgitta Jonsson.

I den slutgiltiga handläggningen har deltagit länsrådet Enander, byrådirektören Andersson, föredraganden, miljövårdsdirektören Wennerblom, biträdande miljö-
vårdsdirektören Schafferer miljö och planenheten samt länsassessorn Josefson
förvaltningsenheten.

Bengt K Å Johansson

Robert Andersson

Bilagor

1. Översiktskarta
2. Beslutskarta
3. Hur man överklagar (formulär F8)
4. Sändlista
5. Skötselplan